

BEWAAR WAT?!

wat zou jij bewaren?

De methodiek van het werken met Verkenners

ZIMIHC huis voor amateurkunst

LANDSCHAP ERFGOED UTRECHT

Dit project is mogelijk gemaakt door:

 provincie Utrecht

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Project Bewaar wat?!.....	4
Werkwijze Verkenners.....	5
Workshops.....	9
Tips en trucs	13
Bijlagen	15
Stappenplan werkwijze Bewaar wat?!	16
Opzet Workshop CSV.....	17
Instructie verkenner	20
Invulformulier.....	21
Aanwijzingen docenten voor bezoek tentoonstelling.....	24
Kaart begeleidende docent	25
Kaarten voor leerlingen.....	26
Hand out Interviewtechniek.....	29
Beeldend Proces – opdracht aan leerlingen CSV voor Bewaar wat?! Kunstzinnig.....	33

Voorwoord

In 2009 werd in Veenendaal het cultureel erfgoed project Bewaar wat?! uitgevoerd, het tweede deel van een langer lopend project dat kon worden gerealiseerd dankzij ondersteuning van de provincie Utrecht. De resultaten en bevindingen van Bewaar wat?! zijn vastgelegd in twee publicaties¹.

In het verslag van 2009 is te lezen hoe *tussenpersonen*, 'verkenners' genoemd, zijn ingezet om nieuwe voorwerpen en kunstwerken te verwerven voor tentoonstellingen in het museum. Op verzoek van de provincie Utrecht wordt in deze aanvullende publicatie de methodiek van het werken met verkenners nader beschreven, zodat anderen deze werkwijze over kunnen nemen om toe te passen in hun eigen omgeving.

Iedereen die deze handleiding leest is dan ook *van harte uitgenodigd* om zelf aan de slag te gaan met het bereiken van nieuwe doelgroepen en daarbij de methodiek van de verkenners toe te passen. We richten ons in eerste instantie op culturele instellingen, maar ook scholen en andere partijen, zoals amateurkunstenaars en (scholings)centra van nieuwkomers, kunnen hier hun voordeel mee doen.

Na een korte beschrijving van de context binnen het project Bewaar wat?!, wordt in hoofdstuk 2 de werkwijze met de verkenners beschreven. Hoofdstuk 3 laat concreet zien hoe binnen Bewaar wat?! de methodiek is vormgegeven. In de bijlagen zijn ter inspiratie diverse formats en formulieren opgenomen die daarbij gebruikt zijn. In hoofdstuk 4 vatten we de belangrijkste succesfactoren en valkuilen samen.

Veel succes en plezier bij het werken met verkenners!

Het projectteam Bewaar wat?!

*Arja van Veldhuizen (Landschap Erfgoed Utrecht),
Marlies Juffermans (ZIMIHC huis voor amateurkunst) en Angela Manders (ArteKino)*

Februari 2010

¹ Meer hierover is te lezen in de twee publicaties die rondom dit project verschenen:

- § 'Bewaar wat?! Wat zou jij bewaren', Portretten Utrechtse heuvelrug en Verhalen uit Zeist, met 2 dvd's, 2007, uitgave ZIMIHC huis voor amateurkunst
- § 'Bewaar wat?! Wat zou jij bewaren', verslag van Bewaar wat?! 2009, uitgave ZIMIHC huis voor amateurkunst

Deze publicaties zijn te bestellen bij ZIMIHC huis voor amateurkunst: publiciteit@zimihc.nl

Project Bewaar wat?!

Bewaar wat?! is uitgevoerd in het kader van het Actieprogramma Cultuurbereik van de provincie Utrecht. De activiteiten in Veenendaal stonden niet alleen, zij vormden deel 2 van een traject dat al in 2007 is begonnen op initiatief van ZIMIHC huis voor amateurkunst, Netwerk CS Utrecht en Landschap Erfgoed Utrecht (LEU).

In het eerste deel van Bewaar wat?! is een reeks portretten en video's gemaakt voor en door inwoners van de gemeentes Zeist en Utrechtse Heuvelrug. Dit resulteerde in twee interactieve tentoonstellingen die tussen november 2007 en maart 2008 te zien waren in Doorn, Driebergen, Leersum en Zeist.

In de loop van 2008 zijn plannen uitgewerkt voor Bewaar wat?! deel 2. Daarin werd nauwer samengewerkt met een lokaal museum, om te kijken of de Bewaar wat?! methodiek ook op duurzame wijze zou kunnen bijdragen aan het verbreden van collecties en de bewustwording van culturele diversiteit binnen lokale organisaties. Museum Het Kleine Veenloo stond aan de start van grote veranderingen, inclusief een verhuizing naar een nieuwe locatie. Bij het uitwerken van de ideeën voor het nieuwe museum, stuitten de medewerkers op hiaten in de huidige collectie. Men realiseerde zich dat het hierdoor moeilijk zou worden om het verhaal van Veenendaal op een evenwichtige wijze te exposeren. Daarom zocht het museum naar een manier om het eigentijds verzamelen een impuls te geven, zodat ook de diversiteit van de Veenendaalse bevolking tot zijn recht zou komen en het verhaal zo toegankelijker zou worden voor een breder publiek. Dit streven sloot naadloos aan bij het motto van het provinciale museumbeleid: 'Van Collectie naar Connectie', dat musea stimuleert manieren te bedenken om nieuw publiek aan te spreken. Museum Het Kleine Veenloo legde contact met Netwerk CS Utrecht en kwam zo in contact met Bewaar wat?!. Dit leidde uiteindelijk tot het projectvoorstel voor Bewaar wat?! deel 2.

In dit tweede deel waren, naast het museum, ZIMIHC en Landschap Erfgoed Utrecht betrokken. ZIMIHC had de projectleiding. Het project bevatte een aantal stappen:

- § Project op de Christelijke Scholengemeenschap Veenendaal (CSV), waarbij alle 250 brugklassers zijn ingezet als verkenners om voorwerpen te verzamelen over de laatste 50 jaar. Dit resulteerde in een schooltentoonstelling met ruim 100 voorwerpen, die van 30 januari t/m 6 februari 2009 te zien was op school.
- § Tentoonstelling 'Bewaar wat?!' van 26 februari t/m 25 april 2009 in Het Kleine Veenloo, waarin voorwerpen en bijbehorende verhalen geëxposeerd waren die door drie verschillende groepen waren verzameld: door de leerlingen van de CSV (selectie van 44 voorwerpen uit de schooltentoonstelling), door tien vrouwen van het Intercultureel-Vrouwencentrum (IVC) en door enkele bekende Veenendalers
- § Tentoonstelling 'Bewaar wat?! Kunstzinnig' van 30 oktober 2009 t/m 2 januari 2010 in Het Kleine Veenloo. Hierin waren kunstwerken te zien van vier beeldende kunstenaars uit Veenendaal, twee medewerkers van het IVC en drie van hun familieleden, en van 20 leerlingen van de CSV. Daarnaast heeft een regisseuse voor de opening een theaterstuk geschreven dat werd opgevoerd door haar cursisten. Al deze kunstwerken waren reacties op voorwerpen uit de eerdere tentoonstelling.

Nieuw in Bewaar wat?! deel 2 was het werken met 'Verkenners', die in alle fasen een cruciale rol hebben gespeeld.

Werkwijze Verkenners

Aan de hand van een aantal vragen wordt in deze paragraaf de methodiek van het werken met Verkenners nader toegelicht.

Wat zijn en doen verkenners?

Een verkenners is een nieuwe vrijwilliger die als *ambassadeur voor de instelling* op pad gaat. Hij/zij legt contacten met nieuwe doelgroepen, met diverse leeftijden en culturele achtergronden. In Bewaar wat?! 2 ging de verkenners op zoek naar nieuwe voorwerpen en verhalen. Door het werken met nieuwe mensen kan het museum de vicieuze cirkel doorbreken van eenzijdigheid, die onherroepelijk voortvloeit uit het werken via de eigen kanalen. Die nieuwe, frisse mensen kunnen voor het museum ongebruikelijke wegen inslaan en zo andersoortige contacten leggen dan het museum zelf kan. De verkenners brengen niet alleen nieuwe voorwerpen en verhalen binnen de muren van de instelling, maar verbreden ook het netwerk. Deze verbreding heeft mede tot gevolg dat de instelling minder intern gericht is en zelf ook de blik en het werkveld verbreedt.

Hoe vind je verkenners?

Bij het werken met verkenners gaat het erom niet via de eigen kanalen te zoeken, maar juist andere wegen in te slaan. Het museum kon hiervoor gebruik maken van de netwerken van de andere projectpartners. Die zijn vervolgens 'via-via' aan nieuwe contacten gekomen. Dat is een tijdrovend en soms onzeker traject. Het investeren in mensen – en daar geduld bij hebben – is echter noodzakelijk. Je moet stap voor stap vertrouwen winnen en - van de een naar de ander – aan nieuwe contacten komen. In Bewaar wat?! is gewerkt via drie kanalen:

Intercultureel Vrouwencentrum (IVC):

Op basis van contacten van ZIMIHC is een update gemaakt van de bestaande culturele kaart van Veenendaal, die zicht biedt op geschikte personen en organisaties in Veenendaal. Via een contactpersoon bij de gemeente Veenendaal heeft de projectleider contact kunnen leggen met het IVC. De medewerkers daar hebben vervolgens de brugfunctie vervuld naar vrouwen die regelmatig samenkomen in het IVC. In de methodiek van de verkenners was het eigenlijk de bedoeling dat de vrouwen –als verkenners– bij iemand anders uit hun eigen netwerk een voorwerp met verhaal zouden verzamelen. Dat bleek al snel een brug te ver. Daarom is gekozen voor het verzamelen van de voorwerpen en verhalen van de vrouwen zelf. Ook bleek dat tussenpersonen nodig waren om de verhalen van de vrouwen vast te kunnen leggen. Via de vereniging van Soroptimisten zijn toen drie (autochtone) Veenendaalse vrouwen gevonden, die de eigenaren van voorwerpen hebben geïnterviewd en hun verhalen vastgelegd. Zij werden toen eigenlijk de 'verkenners' uit de methodiek.

Christelijke Scholengemeenschap Veenendaal (CSV):

Het jaar ervoor was er al een samenwerking geweest tussen het museum en de CSV. Landschap Erfgoed Utrecht heeft de contactpersoon van toen binnen de school benaderd en kon met hem vlot de plannen verder uitwerken. De brugklasleerlingen werden de jonge verkenners, die in hun eigen familie- of kennissenkring gingen speuren naar voorwerpen.

Bekende Veenendalers:

De projectleider heeft vanuit de culturele kaart, vooral 'via-via', namen en adressen verzameld van bekende Veenendalers. Daarbij zocht ze bewust ook naar mensen met een dubbele culturele bagage, zoals lokale ondernemers met een niet-Westerse achtergrond. Vervolgens kostte het veel geduld en doorzettingsvermogen om hen te benaderen en ook werkelijk zover te krijgen dat ze meededen. Bij een deel is dit niet gelukt, of liep het contact halverwege toch dood.

Bij het zoeken van verkenners is het essentieel om uit te gaan van de belangen van de verkenner in kwestie, en niet alleen vanuit de eigen doelstellingen te redeneren. De leidende vraag moet zijn: *'Wat wordt die partner er beter van om mee te doen aan jouw project?'*

Het IVC vond het belangrijk dat de vrouwen in contact kwamen met hun Veenendaalse omgeving en met de lokale cultuur. Voor de school was doorslaggevend dat het project direct inpasbaar was binnen hun jaarlijkse Veenendaal-project voor de brugklas en zo aantoonbaar bijdroeg aan de onderwijsdoelen. Natuurlijk was de mogelijkheid om iets van jezelf te kunnen laten zien in het museum ook een motivatie om mee te doen voor de school en de leerlingen. Voor de vrouwen van het IVC gold dit veel minder, zij waren aanvankelijk juist heel terughoudend om naar buiten te treden. Dat veranderde gaandeweg, uiteindelijk waren ze trots om hun bijdragen in de tentoonstelling te zien. Het moeizame verloop van de samenwerking met de bekende Veenendalers is deels te verklaren uit het gebrek aan belang dat zij zelf hadden bij het project. Zij waren hierdoor minder gemotiveerd om mee te doen.

*Workshops op de CSV
Foto: Roel Verheijden*

Hoe leid je ze op?

Zowel de leerlingen van de CSV, de vrouwen van het IVC en de drie interviewers hebben instructies gekregen in speciale workshops/bijeenkomsten. In de aanloop naar de tentoonstelling 'Bewaar wat?! Kunstzinnig' zijn opnieuw workshops gegeven. In de volgende paragraaf staat hoe dit in zijn werk ging.

Hoe motiveer je ze?

De workshops waren niet alleen belangrijk om te instrueren, maar werkten ook motiverend op de verkenners. Hun rol werd duidelijk en zij werden aangemoedigd om hun taak ter hand te nemen. Zowel bij de school als bij het IVC was de enthousiasmerende houding van de docenten en begeleiders doorslaggevend voor het succes. De leerlingen en de vrouwen werden aangemoedigd om op pad te gaan en geprezen om wat ze binnenbrachten. Uiteraard werden ze bij de opening van de tentoonstelling in het zonnetje gezet. Naar de bekende Veenendalers toe moest de motivatie komen uit het directe contact met de projectleider, die een beroep deed op hun medewerking.

Bij de school hielden docenten goed in de gaten wat de voortgang van de leerlingen was en hielpen zo nodig een individuele leerling over de drempel om contact te gaan leggen. Van tevoren was de verwachting dat maar een klein deel van de 250 leerlingen er echt in zou slagen om resultaat te boeken, maar in de projectweek stonden er zo'n 100 voorwerpen in het schoolmuseum. Een mooie score. Voor de leerlingen was het in de klas presenteren van de resultaten een stok achter de deur. De plaatsing in het schoolmuseum, met de officiële opening door de wethouder Cultuur en de conservator van het

museum, werkten zeker ook motiverend. Verder speelde het wedstrijdelement een stimulerende rol, want niet alle voorwerpen mochten 'door' naar het echte museum.

Volgens de contactpersoon van de school moet je het project *belangrijk* maken. Als leerlingen ervaren dat hun bijdrage belangrijk gevonden wordt door anderen, is dat voor hen een ijzersterk motivatiepunt om enthousiast mee te doen.

Bij de vrouwen van het IVC was het belangrijk om hun aandacht bij het project vast te houden. Aanvankelijk moesten ze erg over de streep getrokken worden. De medewerker van de gemeente die zelf een niet-Nederlandse achtergrond had, was daarbij bijzonder waardevol. Zij wist vertrouwen te wekken, waardoor de vrouwen ook vertrouwen kregen in de Bewaar Wat-medewerkers en de drie interviewers. Persoonlijke belangstelling voor de vrouwen werkte het meest motiverend. De drie interviewers vonden hun motivatie in het samenwerken met voor hen nieuwe mensen uit een andere cultuur. Dat vonden ze erg leuk om te doen. Voor de samenwerking met de IVC-vrouwen was het overigens van belang dat de contactpersonen vrouwen waren.

Hierboven is al omschreven dat het soms moeilijk was om de contacten met de bekende Veenendalers vast te houden.

Hoe houd je ze vast?

In Nederland zijn de afgelopen jaren verschillende projecten uitgevoerd waarin culturele instellingen samenwerken met nieuwe publieksgroepen, onder andere in het kader van het diversiteitsbeleid van de overheid. Met behoorlijk wat inspanning worden netwerken opgezet en bij de afsluiting van zo'n project is iedereen heel tevreden. Helaas is gebleken dat de banden snel verslappen als er geen vervolg wordt gegeven aan de samenwerking. In Bewaar wat?! deel 2 is daarom bewust gekozen voor een project in fasen, waarbij de opgebouwde contacten vastgehouden worden in de volgende stappen van het project. Heel concreet is dit gebeurd door de resultaten van de in februari geopende tentoonstelling direct weer te gebruiken voor het vervolg in de tentoonstelling met kunstwerken. Alle aangeboorde kanalen zijn opnieuw geactiveerd voor Bewaar wat?! Kunstzinnig! Bij de tweede opening in oktober voelden de leerlingen van de CSV, de begeleiders van het IVC en een aantal prominente Veenendalers zich veel meer 'thuis' in het museum dan in februari. De plek is voor hen vertrouwd geworden en de mensen kennen elkaar. Dit zegt uiteraard nog niets over de toekomst, maar het projectteam weet dat er voldoende mogelijkheden liggen om de opgebouwde netwerken duurzaam te onderhouden.

De school is bijvoorbeeld van plan om jaarlijkse samenwerking te blijven zoeken met Het Kleine Veenloo voor hun Veenendaal-week. Het museum kan makkelijk een beroep doen op de – nu bekende – docenten van de CSV bij de ontwikkeling van hun plannen voor educatie in het nieuwe museum. Nu de IVC-begeleiders hebben gezien welke mogelijkheden het museum biedt voor kennismaking met Veenendaal, willen zij museumbezoeken blijven programmeren voor groepen die inburgeren. Het museum heeft uitgesproken dat zij graag verder uitzoeken hoe de tentoonstellingen ingezet kunnen worden bij taalverwerving van nieuwe Nederlanders. Het museum heeft in Veenendaal een aantal nieuwe contactpersonen, sleutelfiguren, waarop zij actief een beroep kunnen doen bij het toetsen van hun ontwikkelingsplannen. Landschap Erfgoed Utrecht wil naar aanleiding van de ervaringen in Bewaar wat?! onderzoeken of een eerder NT2-project in Veenendaal nieuw leven kan worden ingeblazen, in samenwerking met het museum en IVC. Wellicht kan het format van 'Stad in taal' uit Amsterdam hierbij als voorbeeld dienen. ZIMIHC blijft investeren in diversiteit. Samen met LEU zullen zij waarschijnlijk betrokken worden bij een vervolg op Bewaar wat?! in Rhenen.

Het projectteam realiseert zich ook dat al deze plannen alleen werkelijkheid worden als de betrokken partijen nu ook zelf investeren in het onderhouden van de gelegde relaties

en daarbij blijven zoeken naar win-win situaties, gedeelde belangen. Pas dan zal er spake zijn van duurzaamheid. Maar de kansen liggen er!

Competentieprofiel van een verkenner

Waarom moet een goede verkenner voldoen? Dat verschilt per type verkenner en bijvoorbeeld in onderwijssituaties kun je niet verwachten dat een aspirant-verkenner alles al in één keer kan. Hij/zij mag zich ook ontwikkelen en de benodigde competenties stap voor stap verwerven. In grote lijnen heeft een goede verkenner de volgende competenties:

- § Communicatief sterk, kan vooral goed luisteren en doorvragen
- § Open houding
- § Interesse in anderen
- § Goede ambassadeur voor de instelling
- § Blijft denken en werken binnen de kaders van het project (schiet dus niet alle kanten op)

Workshops

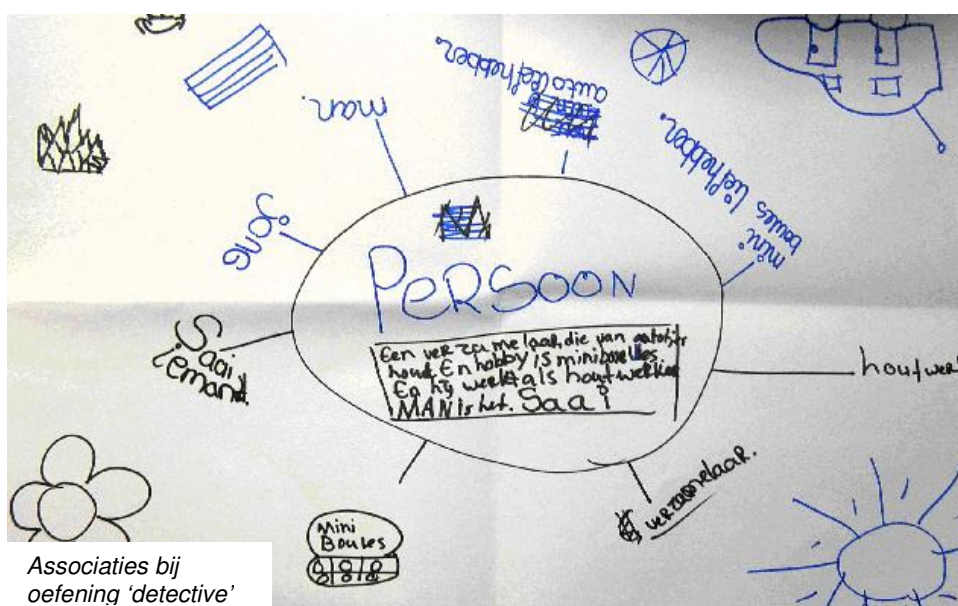
In het kader van Bewaar wat?! deel 2 zijn een aantal workshops en bijeenkomsten georganiseerd. Hieronder een korte beschrijving, die ter inspiratie dient voor lezers die zelf een dergelijke aanpak overwegen.

Workshop CSV

Om de leerlingen van de CSV hun rol als verkenner te laten vervullen, was een training nodig. Daarin moest zowel de inhoud van het project worden uitgelegd, als de methode van het verkennen. Medewerkers van Landschap Erfgoed Utrecht hebben 24 workshops van een lesuur gegeven aan halve klassen, dat wil zeggen groepen van 10 à 15 leerlingen (in enkele gevallen is de workshop aan de hele klas gegeven gedurende 2 uren). De workshops waren met de contactpersoon van de school voorbereid en de school had het rooster opgesteld en lokalen gereserveerd. De contactpersoon had de zaakjes uitstekend geregeld, waardoor de betrokken mentoren van alle klassen over het algemeen precies wisten wie er wanneer in hun klas kwam en wat er van hen werd verwacht. Ook de andere collega's op de school waren op de hoogte van de komst van de gastdocenten. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar is in de praktijk een belangrijke voorwaarde voor het slagen van de workshops. Inhoudelijk was de workshop opgebouwd met een aantal onderdelen:

- § Introductie van het museum en de vraag om hulp bij het verzamelen van voorwerpen en verhalen
- § Meerdere praktische oefeningen om te begrijpen wat de waarde kan zijn van voorwerpen, hoe zij verhalen kunnen vertellen
- § Instructie van de verkenners-opdracht, met uitleg over het voorwerpformulier dat de verkenners bij de te verzamelen voorwerpen moeten gaan inleveren

In de bijlagen is de uitgeschreven opzet van de workshop opgenomen. De geschreven instructie van de verkenners ('Wat moet je doen?') en het voorwerpformulier ('Verzamel wat!') vindt u ook in de bijlagen.

In de Veenendaal-week hebben de leerlingen per klas hun voorwerp gepresenteerd aan elkaar en er het bijbehorende verhaal bij verteld. Ter afsluiting van deze presentaties werden de voorwerpen naar het lokaal van de schooltentoonstelling gebracht en daar ter plekke in de expositie geplaatst. Elk voorwerp kreeg een kort label en de voorwerp-formulieren van de leerlingen kwamen in de mappen, zodat bezoekers ze konden nalezen.

De ervaringen met de workshops zijn overwegend positief. De leerlingen deden actief mee met de opdrachten in de workshop en het lukte goed om hen met voorwerpen te laten werken. De vraag om een voorwerp te verzamelen bleef voor enkele leerlingen te abstract, maar dankzij de alertheid van de begeleidende docenten kwam dit meestal nog op zijn pootjes terecht. Opvallend was dat het moeilijk was om het criterium 'voorwerp van de laatste 50 jaar' duidelijk te maken. Het begrip museum werd zo onvermijdelijk geassocieerd met 'oud', dat zelfs sommige docenten bleven denken in echt oude dingen, in plaats van voorwerpen van gisteren. Zo belandde uiteindelijk enkele echt antieke gebruiksvoorwerpen in de schooltentoonstelling. Maar de meeste voldeden wel aan het 50 jaar-criterium. Lang niet alle leerlingen hadden ook daadwerkelijk een foto gemaakt van de eigenaar van het voorwerp met zijn/haar voorwerp, zoals in de instructie gevraagd was.

Presenteren in de klas

Opzet tentoonstellingsbezoek leerlingen

Toen de tentoonstelling met de verzamelde voorwerpen eenmaal in Het Kleine Veenloo stond, kwamen alle brugklassers naar het resultaat kijken. Om te voorkomen dat ze heel snel uitgekeken waren, heeft Landschap Erfgoed Utrecht een beknopte opzet voor het museumbezoek gemaakt, die simpel door de schooldocenten uitgevoerd kon worden. Nadat de leerlingen eerst even rondgelopen hebben, krijgen ze in groepjes een gerichtere opdracht mee. Ter afronding vertelt elk groepje de anderen over hun bevindingen bij het gekozen object. Door de spreiding van thema's komen zo een reeks onderwerpen aan bod in de nabespreking. Zie ook de bijlagen voor de opdrachtkaartjes en de instructie voor de begeleidende docenten.

Workshop Intercultureel Vrouwen Centrum

Ter voorbereiding van de gesprekken met de vrouwen van het IVC heeft journaliste Connie Franssen een workshop interviewtechnieken gegeven aan begeleiders van het IVC en aan een van de drie (autochtone) Veenendaalse vrouwen die interviews gingen uitvoeren. De andere interviewsters konden hier niet bij zijn, maar zij hebben persoonlijk begeleiding gehad van Connie bij hun werk. Ook onze contactpersoon bij de gemeente Veenendaal, Nadia Alyat, schoof aan bij de workshop. Dat was prettig, omdat zij hielp om het ijs te breken, waardoor het voor de IVC-vrouwen sneller duidelijk was wat de bedoeling was van de workshop. Connie was de aangewezen persoon om deze workshop te geven, omdat ze vanuit haar journalistieke achtergrond uitstekend anderen kan coachen op het interviewen en ook ervaring heeft met diversiteitsprojecten. De workshop was aanvankelijk gepland in het Kleine Veenloo, maar de drempel naar het museum was nog te hoog voor de verkenners vanuit het vrouwen centrum. Daarom kwam Connie naar de vrouwen toe.

De workshop bestond uit twee delen. In het eerste deel vertelde Connie over interviewtechnieken. Hoe stel je vragen? Welke invalshoeken kun je kiezen om juist

persoonlijke verhalen naar boven te laten komen. Hoe kun je de ander zo veel mogelijk aan het woord laten zijn? Wat doe je als het gesprek stil valt? Wat is het effect van wel/geen oogcontact? Hoe maak je aantekeningen tijdens het gesprek? Hoe verwerk je een interview tot een verhaal. Hoe hou je het verhaal kort en boeiend? In het tweede deel gingen de deelnemers zelf aan de slag. Er werden drie interviews gehouden, waarbij telkens een ander de interviewer was. Connie was erbij om eventueel te helpen. Dat bleek niet nodig. De voorbereiding was zo duidelijk en concreet geweest dat de interviewers er meteen mee uit de voeten konden.

Na de workshop hebben de deelnemers meerdere interviews gehouden. Ze hebben de interviews verwerkt in korte verhalen. Deze verhalen zijn later door Connie geredigeerd. Vervolgens zijn ze, met een foto van het bijbehorende voorwerp, afgedrukt in het museumboek. Een aantal verhalen zijn ingesproken op een cd, samen met verhalen van de leerlingen van de CSV. In het museum konden de verhalen op disc mans beluisterd worden tijdens het bezoek aan de tentoonstelling. Daardoor werden de verhalen ook toegankelijk voor bezoekers die niet voldoende konden lezen.

Begeleiding voor Bewaar wat?! Kunstzinnig

In het vervolgtraject Bewaar wat? Kunstzinnig is een verbinding gelegd tussen het verleden en het heden. Amateurkunstenaars uit Veenendaal zijn gevraagd een kunstwerk te maken naar aanleiding van de verzamelde verhalen en voorwerpen uit de eerste tentoonstelling. Ook de leerlingen van de CSV en de vrouwen van het IVC hebben een bijdrage geleverd door artistiek te reageren op de tentoonstelling. Dat kon iets beeldends zijn, maar ook theater, muziek, dans of literatuur. De drie groepen kunstenaars zijn hierin op verschillende manieren begeleid.

De amateurkunstenaars zijn persoonlijk benaderd via het netwerk van ZIMIHC. Zij gingen, geïnspireerd door de tentoonstelling 'Bewaar wat?!', zelfstandig aan de slag. Tijdens het werkproces zijn de kunstenaars regelmatig bezocht door de artistieke leider van 'Bewaar wat?! Kunstzinnig', om samen te reflecteren op het werk. Tevens zijn de kunstenaars gekoppeld aan leerlingen die in dezelfde kunstdiscipline werkten. Enkele kunstenaars hebben een masterclass aan de leerlingen gegeven over een bepaald onderwerp of specifieke techniek. Deze

*Ontmoeting leerlingen en kunstenaar in Masterclass
Foto: Roel Verheijden*

uitwisseling van kennis en inspiratie was erg motiverend voor zowel de leerlingen als de kunstenaars zelf. Op deze manier leerden ze elkaar kennen en werkten ze samen naar de tentoonstelling toe. Deze ontmoetingen zijn belangrijk gebleken voor de motivatie en dragen naar verwachting bij tot duurzaamheid van de relatie tussen de verschillende doelgroepen. Twintig leerlingen van de CSV hebben uiteindelijk met veel inzet en plezier meegedaan aan Bewaar wat?! Kunstzinnig. Vanwege vertraging in het project zijn de twintig eerstejaars voor de zomervakantie met Bewaar Wat?! Kunstzinnig begonnen en hebben zij het project afgerond in het tweede jaar. Dit leverde logistieke problemen op. De eerstejaars zaten inmiddels verspreid over verschillende klassen. Dit is met veel inzet en creativiteit van een van de docenten opgelost. De leerlingen hebben ook veel in hun eigen vrije tijd gewerkt, wat van een enorme motivatie getuigt. De uitwisseling met de kunstenaars vond plaats in de laatste fase van het maakproces. Sommige leerlingen waren al ver gevorderd, maar anderen hadden net dat duwtje nodig. Het proces nam hierdoor soms nog een verrassende wending. Wat zou er kunnen ontstaan wanneer de

kunstenaren en de leerlingen vanaf het begin met elkaar op hadden kunnen lopen? Het is de moeite waard dit uit te proberen.

Het proces van de vrouwen van het Inter-cultureel Vrouwencentrum (IVC) verliep duidelijk stroever. Uiteindelijk wilden vier vrouwen van het IVC wel meedoen aan het vervolgtraject. Het bleek al snel dat er geen tot weinig kunstzinnige ervaring in de groep aanwezig was. De artistiek leider heeft daarom met de vrouwen besloten samen het proces op te starten. In een workshop *Hoe kom je van voorwerp naar kunstwerk?* zijn de vrouwen stap voor stap meegenomen in het creatieve proces. Enthousiast ging de groep uiteen met een duidelijke opdracht voor de tweede bijeenkomst. Helaas kon de tweede bijeenkomst pas na de zomervakantie plaatsvinden, wat duidelijk zijn invloed heeft gehad op het proces. Op de tweede bijeenkomst bleken twee vrouwen te hebben afgehaakt en had één vrouw tijdens de vakantie iets laten maken in Marokko. De vraag was in hoeverre het haar eigen kunstzinnige proces is geweest? Daarna heeft zij zelf nog iets toegevoegd aan het ontwerp en het op die manier een persoonlijke touch gegeven. De vierde vrouw had besloten haar gehandicapte broer te begeleiden in het creatieve proces. Uiteindelijk heeft zij ook haar moeder en een andere broer erbij betrokken. Dit heeft drie extra kunstwerken opgeleverd. Een creatief proces is voor deze doelgroep niet vanzelfsprekend en behoeft extra aandacht en begeleiding.

Motiverende momenten: de opening van de tentoonstelling
Foto: Roel Verheijden

Werken aan het kunstwerk
Foto: Roel Verheijden

Tips en trucs

Een project als Bewaar wat?! deel 2 heeft zijn eigen verloop en in volgende projecten zullen de dingen weer anders gaan. Maar veel leerpunten uit Bewaar wat?! zijn ongetwijfeld ook van toepassing in andere situaties. Daarom in deze paragraaf een kort overzicht van succesfactoren en valkuilen bij het werken met verkenners. Het sleutelwoord voor succes is *'samenwerking'*, daarop drijft de methodiek. Via samenwerking bereik je personen die zich anders buiten je normale netwerk bevinden. Daarbij is het speuren naar goede sleutelfiguren essentieel. Samenwerking betekent voortdurend afstemmen tijdens het proces en goede afspraken over rollen en taakverdeling, die ook steeds weer aan de werkelijkheid getoetst worden. Om dit voor elkaar te krijgen, is een prettige en doelgerichte projectleiding noodzakelijk.

Succesfactoren

- § De opbouw van een netwerk is een zaak van lange adem!
- § Maak het belangrijk voor de partners. Samenwerking werkt alleen als de partners er op de een of andere manier beter van worden.
- § Definieer de te bereiken doelgroep/doelgroepen zo exact mogelijk en durf af te bakenen. Hoe nauwkeuriger de definitie, hoe beter de focus en hoe groter de kans op succes.
- § Bepaal op basis van de te bereiken doelgroep aan welke specifieke kenmerken de verkenners moeten voldoen.
- § Het vinden van goede sleutelfiguren is noodzakelijk om met succes nieuwe netwerken aan te kunnen boren. In Bewaar wat?! deel 2 waren bijvoorbeeld de docent van de CSV, onze contactpersoon bij de gemeente Veenendaal en de begeleiders van het IVC onmisbaar, zij hebben met hun eigen enthousiasme en tact veel voor elkaar gekregen.
- § Sleutelfiguren met een dubbele culturele achtergrond zijn van onschatbare waarde bij het bereiken van nieuwe Nederlanders.
- § Vrouwelijke sleutelfiguren zijn onmisbaar bij het bereiken van vrouwelijke nieuwe Nederlanders.
- § Persoonlijke aandacht en oprechte belangstelling leggen de basis voor de opbouw van een relatie met sleutelfiguren. Bespreek wat de sleutelfiguur terug wil krijgen voor zijn/haar inzet, en welke mogelijkheden het project daarin kan bieden.
- § Bouw het project zo op dat nieuw gevonden partners meerdere keren betrokken worden, zodat contacten beklijven en het niet bij een eenmalige climax blijft. De dynamiek bij dit soort projecten is vaak dat er tijdens het traject veel energie loskomt, maar die daarna helemaal wegzakt. Het is dus zaak om van te voren *duurzaamheid* in te bouwen en daarin bewust te investeren.
- § Flexibiliteit, geduld en gelijkwaardigheid zijn voorwaarden bij het samenwerken met nieuwe partners
- § Geef de amateurkunstenaars een rol bij het begeleiden van de creatieve processen van andere, minder ervaren groepen. Hierdoor ontstaan er inspirerende ontmoetingen en uitwisseling van kennis, ervaring en ideeën. De verschillende partijen krijgen het gevoel te bouwen aan een gezamenlijk project en dat motiveert.

Valkuilen

- § De *persoonsafhankelijkheid* van het relatienetwerk is een groot risico. Als de samenwerking teveel drijft op de bemiddeling van individuele personen, stort het netwerk in als die personen uit beeld raken. Om dit te voorkomen moeten nieuwe contacten 'gedragen' worden op instellingsniveau. In de praktijk is samenwerken tussen organisaties echter altijd een kwestie van mensen – met al hun eigenaardigheden. Het is dan de truc om steeds meerdere personen uit de organisatie te betrekken, zodat zij vertrouwd raken met elkaar.
- § Dit soort projecten zijn teveel gevraagd van een organisatie in een veranderingstraject. Hiervoor is een stabiele organisatie nodig.
- § Als het belang van de vragende instelling voorop staat, zal het lastig zijn om samen te werken. Samenwerking lukt pas als de partner er ook iets aan heeft. Bij de methodiek van de verkenners moeten dus zowel de verkenners zelf als de bevroegde personen er iets aan beleven of voor terug krijgen.
- § Een moeizaam opgebouwd netwerk is zo weer verleden tijd als er geen vervolg aan de relatie gegeven wordt.
- § Niet voor elke groep is een creatief proces vanzelfsprekend. Een duidelijk omschreven doel is essentieel. Staat het maken en tentoonstellen van de kunstwerken centraal of ligt het accent op de participatie van en ontmoeting tussen verschillende doelgroepen? Of zijn beide processen even belangrijk? Dit bepaalt namelijk de keuze van de participerende groepen, de verwachtingen ten aanzien van de kunstwerken en de begeleiding van het creatieve proces.

Tijd is bij dit soort projecten de centrale factor. Het opbouwen van een nieuw netwerk kost véél tijd en geduld. De kleinere en grotere mentaliteitsveranderingen, die het gevolg zijn van het samenwerken met nieuwe partners, nemen echter aanzienlijk meer tijd. De doelstellingen van projecten als Bewaar wat?! wekken vaak hoge verwachtingen bij betrokken partijen en stakeholders. Maar de looptijd van de projecten zijn veel te kort om redelijkerwijs lange termijn effecten op attitude te kunnen meten. Kortom: enig 'verwachtingenmanagement' is nodig! Het is een kunst om verwachtingen van betrokkenen en stakeholders realistisch te houden, want diversiteitsdenken kost tijd. Bovendien werkt het in dit soort projecten vaak als volgt: twee stappen vooruit - maar daarna zakt de aandacht weer in, dus één stap terug = netto toch een stap vooruit!

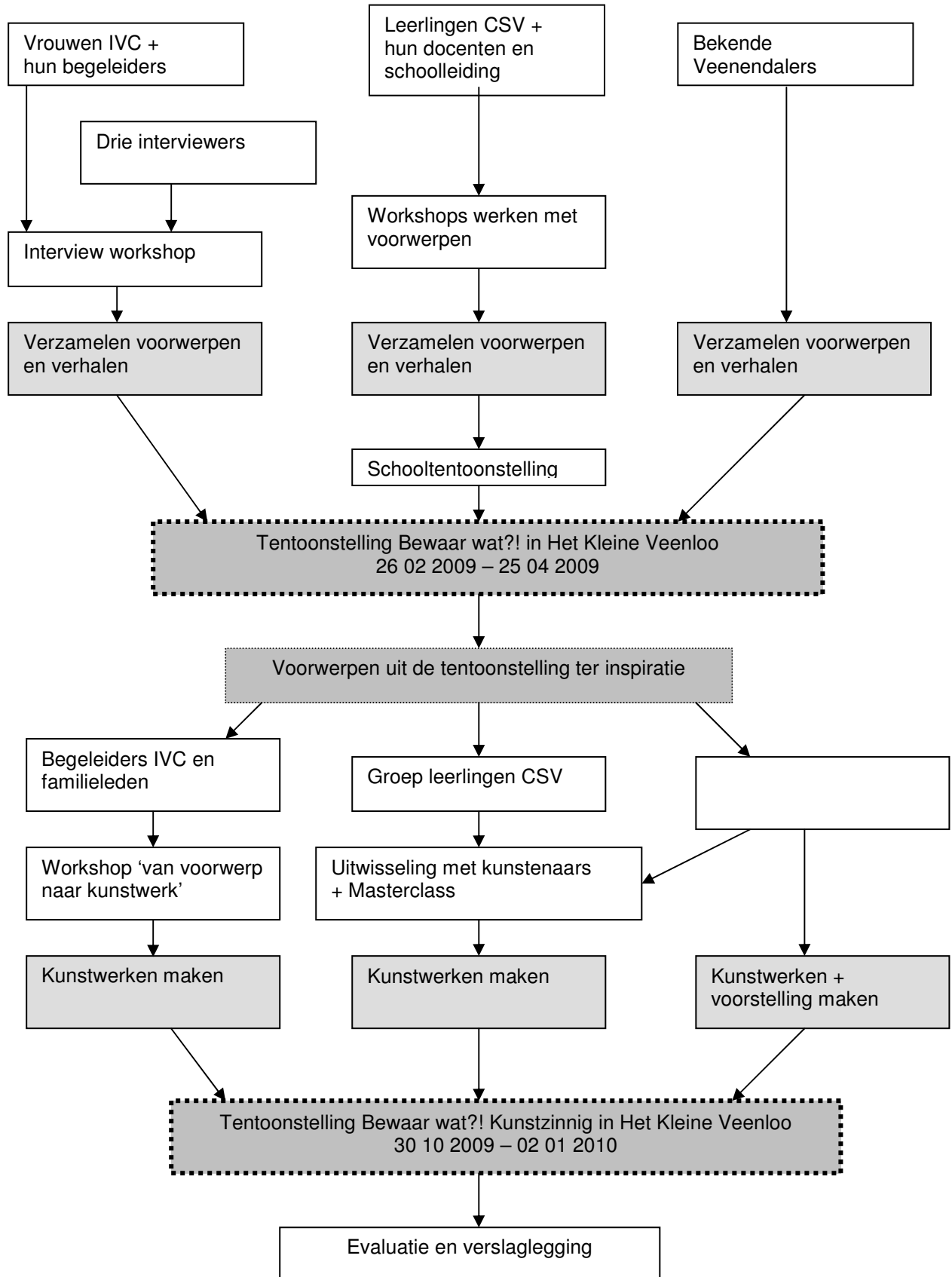
Werken aan het kunstwerk
Foto: Roel Verheijden

Bijlagen

- § Stappenplan werkwijze Bewaar wat?!
- § Opzet workshop CSV
- § Instructie verkenner
- § Invulformulier
- § Aanwijzingen docenten voor bezoek tentoonstelling
- § Kaart voor begeleidende docent
- § Kaarten voor leerlingen
- § Hand out Interviewtechniek (© Horen, zien en schrijven | Connie Franssen)
- § Beeldend Proces – opdracht aan leerlingen CSV voor Bewaar wat?! Kunstzinnig (© Roel Verheijden, CSV)

Stappenplan werkwijze Bewaar wat?!

Opzet Workshop CSV

Locatie: Christelijke Scholengemeenschap Veenendaal (CSV)
Stationssingel 46, Veenendaal
Data: 5,7,9 januari 2009
Duur: 50 minuten
Doelgroep: 1ste jaars VMBO (totaal 250 lln)
Doel: Het aanvullen van de museumcollectie van museum Het Kleine Veenloo.
Het verzamelen van voorwerpen en verhalen die het wonen en leven in Veenendaal van de laatste 50 jaar in beeld brengen.

5 min. Introductie

Jezelf voorstellen, op het bord schrijven. Leerlingen vragen hun naam op een sticker te schrijven en die op hun shirt te plakken.

Wie ken het museum Het Kleine Veenloo? Heel kort vertellen (en teruggrijpen op wat ze al weten) dat het museum Het Kleine Veenloo hun verzameling voorwerpen over *wonen en werken in Veenendaal* wil aanvullen. Het museum zoekt voorwerpen van de laatste 50 jaar en vraagt jullie mee te helpen met het verzamelen.

Dus, de vraag aan jullie is: verzamel een voorwerp voor het museum. Én schrijf er een goede informatietekst bij.

Maar, hoe weet je nou wat voor voorwerpen je moet verzamelen, en wat je daarover kunt vertellen. In deze workshop gaat het over leren verzamelen van voorwerpen. De volgende oefening is daarvoor een opwarmertje. Je kunt ervan leren wat je allemaal kunt zien aan een voorwerp en wat je er allemaal over kunt vragen.

Doel: Door deze oefening leer je een voorwerp goed beschrijven, handig voor het schrijven van goede en leuke informatieteksten. Je moet daarvoor weten wat je kunt zien aan het voorwerp en wat de bezoeker misschien zou willen weten.

10 min. Eerste oefening: Wat is het? ja-nee vragen

Twee leerlingen zitten voor de klas, met de rug naar elkaar toe. Leerling A krijgt een (alledaags) voorwerp. Leerling B stelt vragen over het voorwerp, maar alleen vragen die met 'ja' of 'nee' beantwoord kunnen worden (is het groot? is het klein? is het hard? .. etc.)

Tip: een vraag als: 'Is het oud?' kun je niet goed beantwoorden met 'ja' of 'nee', want of jij iets oud vindt, hangt er maar vanaf. Dus: hoe preciezer je je vraag stelt, des te beter het antwoord dat je krijgt.

De docent schrijft de antwoorden die gegeven worden op het bord (bv: 'niet plat', 'hard')
Na 1 minuut houdt de oefening op. Als het voorwerp niet geraden is, dan stopt leerling A het in een zak. Leerling B mag voelen en alsnog proberen te raden.
Daarna doen twee andere leerlingen deze oefening met een ander voorwerp.

Evaluatie: De docent deelt de antwoorden die op het bord staan, in categorieën in. Schrijft die erbij op het bord.

Lijst van categorieën die gebruikt moeten zijn

- gewicht
- grootte
- vorm
- waarvan gemaakt (materiaal)
- kleur
- gebruik
- waarde kan genoemd worden, hoeft niet. (kan evt. al achterop het bord staan)

Tussenstand: Voorwerpen kun je dus beschrijven, precies vertellen hoe ze er aan de buitenkant uitzien. Maar: voorwerpen vertellen ook een verhaal. Aan een voorwerp kun je heel veel zien: als je bijvoorbeeld een heel duur gouden horloge ziet, heb je daar meteen een beeld bij, bijvoorbeeld dat de eigenaar rijk is, of een patser misschien wel. Als je een goedkoop plastic horloge ziet, heb je weer een heel ander beeld van de eigenaar. Dat idee dat je hebt bij dat horloge hoeft natuurlijk helemaal niet te kloppen. Ook een rijkard kan een plastic horloge dragen... (daarom is het zo belangrijk dat je in een museum altijd een goede tekst bij het voorwerp hebt!)

We gaan nu een oefening doen met de verhalen die je bij voorwerpen kunt verzinnen.

10 min. Oefening 2: detective

De leerlingen werken in 3 groepjes.

Elk groepje krijgt een setje voorwerpen (4) die 'uit het huis van..' afkomstig zijn.

setje 1 is uit de kamer van een 12-jarige

setje 2 is uit het huis van een 35-40-jarige

setje 3 is uit het huis van een 55-60-jarige

Deel de groepjes in.

Deel de setjes uit.

Deel de A3 vellen uit.

Deel de stiften uit.

De spullen houden verband met elkaar in de zin dat ze van één en dezelfde persoon zijn. De leerlingen weten niets over de spullen. Ze moeten associëren over van wie de spullen zouden kunnen zijn en waarom.

Samen met de leerlingen vragen we ons af (en schrijf op het bord)

Wat kun je vertellen over het: geslacht
 leeftijd
 uiterlijk
 familie
 hobby's
 werk
 woonplaats
 anders:

De leerlingen schrijven hun associaties op een groot vel papier, per groepje 1 vel.

Bijvoorbeeld: teken een cirkel op het vel, schrijf (of zet) daarin de voorwerpen. Zet de associaties eromheen.

Nabespreking:

- Wat kun je veel zien aan doodgewone spullen
- Er zitten verhalen achter doodgewone spullen
- Die verhalen kunnen ook nog eens heel verschillend zijn: Je ziet dat een bepaald ding voor de één een andere betekenis kan hebben, dan voor de ander. Dat hangt af van hoe je zelf ernaar kijkt, wat je gewend bent, hoe oud je bent, en dus ook in welke tijd je leeft en uit welk land (of zelfs: welke buurt, welke stad) je komt.
- Relatie leggen met museum: verzamelt spullen/voorwerpen omdat ze een verhaal vertellen.

Het Kleine Veenloo verzamelt spullen die een verhaal vertellen over het leven in Veenendaal, van vroeger tot nu.

5 min. Onderdeel 3: de vraag aan de leerlingen

Deel de museumfolders uit of laat die doorgeven.

>> *uitleg van de aard van het museum:* In Het Kleine Veenloo kun je de geschiedenis zien van Veenendaal vanaf het begin van dit dorp. Het gaat over wonen en werken en er is ook een speciaal hoekje ingericht voor: 'Het Veense Leven'. 'Kerken, scholen, folklore, winkels en bestuur zijn aspecten van het Veense dagelijkse leven', zo staat op de website.

Het museum Het Kleine Veenloo heeft nog te weinig voorwerpen van de laatste 50 jaar. De vraag aan jullie is of jullie voorwerpen kunnen helpen verzamelen over 'wonen en leven in Veenendaal' die het museum tentoon kan stellen.

Concrete vraag: vraag aan iemand die jij kent, en die voor jou belangrijk is, of hij/zij een voorwerp heeft dat iets zegt over haar/zijn leven in Veenendaal. (Voorbeelden uit het lijstje.) Het is extra leuk als er ook nog een bijzonder verhaal achter het voorwerp zit.

Het voorwerp neem je mee naar school. Tijdens de projectweek worden er in totaal 100 voorwerpen uitgekozen, dat doe je samen met je klas, die in de school tentoongesteld gaan worden. Later worden door een commissie 30 voorwerpen uitgekozen die dan echt naar het museum gaan.

Doel: zodat het museum over pakweg 50 jaar de Veenendaalers van dan, kan laten zien hoe de Veenendalers van nu, leefden.

10 min. Onderdeel 4: het vragenformulier

De docent pakt een van de voorwerpen ten voorbeeld.

De docent laat het voorwerp aan de klas zien en loopt het vragenformulier door aan de hand van het voorwerp.

Leg uit dat op alle vragen een antwoord moet komen. Dat de laatste vraag een zo uitgebreid mogelijk verhaaltje moet worden. Voorwerp en formulier zijn allebei even belangrijk: ze versterken elkaar.

Vertel dat er ook een foto bij moet worden gemaakt van het voorwerp op de plek waar het altijd staat, met als het kan, de eigenaar van het voorwerp erbij.

Geef instructie hoe het allemaal ingeleverd moet worden (digitaal, en op papier).

Houd hier ruimte voor vragen over.

De leerlingen krijgen mee:

Invulformulier

Wat moet je doen-formulier.

>> Wat moet je doen-formulieren uitdelen

>> invulformulieren uitdelen

Instructie verkenner

Wat moet je doen?

1. Zoek iemand op die belangrijk is voor jou (goede vriend(in), vader, moeder, opa, oma, oom, tante, buurman, buurvrouw.....)
2. Vraag hem of haar of hij/zij een voorwerp heeft dat iets zegt over het leven in Veenendaal.
3. Maak een foto van die persoon met zijn/haar voorwerp.
4. Vul het vragenformulier 'Verzamel wat!' bij dit voorwerp in.
5. Werk het vragenformulier uit op de computer. De digitale versie vind je op de ELO 'It's learning'.
6. Het voorwerp en het ingevulde vragenformulier presenteer je in de projectweek.
7. Wanneer je voorwerp en formulier moet inleveren hoor je van je docent.

Wat kun je allemaal verzamelen? Een paar voorbeelden.

Het voorwerp heeft iets te maken met:

- **werken** in Veenendaal (bepaalde fabrieken, winkels, kantoren die bij Veenendaal horen)
- **school** in Veenendaal
- **geloven** in Veenendaal (kerk, kerkgenootschap, bijbelclub, moskee)
- **sportclub** (beker gewonnen, medaille, speldje...)
- **vereniging** (historische vereniging, de harmonie, koor, scouting, motorclub, oranjevereniging, modelspoorwegclub.....)
- **wonen**: nieuwbouw van de laatste 50 jaar (bouwtekening, brochure of folder van nieuwe huizen.....)
- **uitgaan** in Veenendaal (disco, restaurant, buurthuis, jongerensoos, bioscoop, koffiehuis)
- **recreatie** in Veenendaal (zwembad, snookerclub, kermis, circus, braderie)
- een bepaalde **gebeurtenis** die heeft plaatsgevonden (de koningin is langsgeweest, er is een grote brand geweest, er is een bepaalde boom geplant, een belangrijk gebouw is gesloopt en persoon heeft daar nog een aandenken aan)
- een bekende/belangrijke/bijzondere **Veenendaaler** (een handtekening, een ander souvenir)
- **winkelen** in Veenendaal (bepaalde winkels, de markt)
- **kinderen** (kinderopvang, crèche, consultatiebureau)
- **ziekte** (dokter, ziekenhuis)
- **sterven** (begraafplaats)

Invulformulier

VERZAMEL WAT!

Wat is het?

Hoe oud is het ongeveer?

Waar is het (volgens jou) van gemaakt?

Van wie is het?

Naam:

Man/vrouw:

Leeftijd:

Woont in Veenendaal vanaf:

Ik ken die persoon van:

Waar had die persoon het vandaan?

Waarvoor heeft hij/zij het gebruikt?

Waarvoor/hoe wordt het nu gebruikt?

Wat is de waarde van het voorwerp voor de eigenaar? (meerdere antwoorden mogelijk)

0 geldwaarde: het is geld waard
0 emotionele waarde: het object herinnert aan iets of iemand
0 esthetische waarde: hij/zij vindt het mooi

Is het kostbaar?

Wat is de geldwaarde (denk je)?

**Zit er een bijzonder/speciaal verhaal achter het voorwerp?
(Wat is het verhaal, werk het kort uit)**

Niet vergeten foto maken van persoon met voorwerp
(Aanvinken als je het hebt gedaan)

Aanwijzingen docenten voor bezoek tentoonstelling

Aanwijzingen voor bezoek leerlingen CSV aan Bewaar wat?!-tentoonstelling in Het Kleine Veenloo

Om ervoor te zorgen dat de leerlingen wat meer halen uit hun bezoek in de tentoonstelling Bewaar wat?! is een kleine opdracht beschikbaar. Uiteraard is het succes ervan afhankelijk van de begeleiding door jullie (schooldocenten), daarom hier een korte uitleg. Lees deze s.v.p. vòòr het bezoek! Het programma in het museum ziet er als volgt uit:

1. Ontvangst in museum

Je vraagt bij de balie naar de envelop met de opdrachtkaarten. Die houd je nog even bij je (tot punt 3). Jassen en tassen worden opgeborgen.

2. Zelf kijken (ca. 5 min.)

Neem de leerlingen mee naar boven, naar de tentoonstelling Bewaar wat?! Laat ze daar eerst zelf rondlopen in de tentoonstelling o.a. om voorwerpen te bekijken van de leerlingen die ze kennen / hun eigen voorwerp te laten zien. Bekijk ondertussen zelf vast de inhoud van de envelop. Je vindt daarin 8 kaartjes*) en nog in het kort deze aanwijzingen voor de docent. Bedenk hoe je de klas in groepje van drie of twee personen gaat indelen (max. 8 groepen).

3. Instructie opdracht (5 min.)

Roep de klas bij elkaar. Laat elk groepje een kaart 'trekken' uit de waaier van kaarten die je omhoog houdt. Geef zo nodig aanvullende uitleg voor de opdracht.

4. Opdracht (10 à 15 min.)

Leerlingen werken in groepjes aan hun opdracht. Ze kijken hiervoor rond in de tentoonstelling en lezen in de mappen. Die info in de mappen hebben ze wel nodig om straks te kunnen vertellen over 'hun' voorwerp. NB. bij 10 voorwerpen zijn toelichtingen te beluisteren via een discman. Jouw sturing is wellicht nodig als iedereen hier tegelijk gebruik van wil maken...

5. Presentatie groepjes (15 à 20 min.)

Loop met de klas door de tentoonstelling en laat elk groepje vertellen welk voorwerp zij in 'hun' categorie het beste vonden + waarom

***)** Dit staat er op de opdrachtkaarten:

Zoek het voorwerp dat volgens jullie het beste past bij....

(en dan één van de volgende regels:)

- ...werken in Veenendaal (2x)
- ...hobby/vrije tijd (2x)
- ...nieuwkomers in Veenendaal
- ...herinneringen aan de kindertijd
- ...herinneringen aan familielid
- ...herinneringen aan land van herkomst

Lees ook het verhaal dat erbij hoort!

zie de mappen op tafel

Kaart begeleidende docent

Bezoek Bewaar wat?! in Het Kleine Veenloo

1. Ontvangst in museum
2. Leerlingen lopen eerst even rond in de tentoonstelling (ca. 5 min.)
o.a. om voorwerpen te bekijken van de leerlingen die ze kennen / hun eigen voorwerp te laten zien
3. Instructie opdracht (5 min.)
Roep de klas bij elkaar. Laat elk groepje van drie of twee personen (max. 8 groepen) een kaart 'trekken' uit de waaier van kaarten die je omhoog houdt.
4. Leerlingen werken in groepjes aan hun opdracht (10 à 15 min.)
Ze kijken hiervoor rond in de tentoonstelling en lezen in de mappen.
5. Loop met de klas door de tentoonstelling en laat elk groepje vertellen welk voorwerp zij in 'hun' categorie het beste vonden + waarom (15 à 20 min.)

Kaarten voor leerlingen

Zoek het voorwerp dat volgens jullie
het beste past bij....

...werken in Veenendaal

Lees ook het verhaal dat erbij hoort!
zie de mappen op tafel

Zoek het voorwerp dat volgens jullie
het beste past bij....

... nieuwkomers in Veenendaal

Lees ook het verhaal dat erbij hoort!
zie de mappen op tafel

Zoek het voorwerp dat volgens jullie
het beste past bij....

... hobby/vrije tijd

Lees ook het verhaal dat erbij hoort!
zie de mappen op tafel

Zoek het voorwerp dat volgens jullie
het beste past bij....

...herinneringen aan familielid

Lees ook het verhaal dat erbij hoort!
zie de mappen op tafel

Zoek het voorwerp dat volgens jullie
het beste past bij....

... herinneringen aan land van herkomst

Lees ook het verhaal dat erbij hoort!
zie de mappen op tafel

Zoek het voorwerp dat volgens jullie
het beste past bij....

... herinneringen aan de kindertijd

Lees ook het verhaal dat erbij hoort!
zie de mappen op tafel

Hand out Interviewtechniek

© Horen, zien en schrijven | Connie Franssen | 0681 617465

Horen, zien en schrijven...

Interviewtechniek bestaat niet. Er is geen gouden formule voor het afnemen van hét interview. Er zijn wel een aantal fijne tips die het je gemakkelijker maken. Veel hangt af van wie je zelf bent: maak je zelf makkelijk contact? Voelen mensen zich prettig bij je? Kun je goed luisteren en op het juiste moment de juiste vraag stellen? Veel hangt ook af van wie je tegenover je hebt. Voelt hij / zij zich prettig? Weet hij / zij ongeveer wat je wilt horen? Maar ook: wat is het doel van het interview? Een interview met een door de wol geverfde wethouder vergt een andere stijl en dient een ander doel dan iemand over zijn hobby interviewen voor een buurtkrant...

Vorbereiding: ook voor de geïnterviewde

Vorbereiden doe je niet alleen voor jezelf, maar ook voor de ander. Zeker als je vaak te maken zult hebben met mensen die nog nooit geïnterviewd zijn. Wat wil je weten en waarom? Hebben mensen zelf onderwerpen waar ze het graag over willen hebben? Voor wie schrijf je? Het is erg handig degene die je gaat interviewen dat *van tevoren* te vertellen. Of spreek bijvoorbeeld af dat je even een mailtje stuurt waarin je zet waar je het ongeveer over wilt hebben. En vertel hoe lang je blijft: maximaal een uur.

Vragenlijstjes zijn een goede voorbereiding voor *jezelf* maar gebruik ze heel losjes. Het gevaar is dat jij in plaats van goed te luisteren – en daar op te reageren – krampachtig vasthoudt aan je lijstje en zo de pareltjes mist...Gebruik een vragenlijstje alleen als vangnet. Mail nooit van tevoren een vragenlijstje. Je hijst jezelf en de ander dan in een corset waaruit het moeilijk ontsnappen is. Vragenlijstjes werken wel als je een serie maakt over hetzelfde onderwerp. Door het stellen van dezelfde vragen aan alle geïnterviewden, krijg je dan een goed inzicht in het onderwerp.

Internet is ook ideaal om je goed voorbereiden. Niet dat je daar altijd informatie zult vinden over degene met wie je gaat praten – alhoewel, je zult verbaasd staan – maar vaak kun je wel iets vinden over een van de onderwerpen waar je het over wilt gaan hebben.

Soort interview

Interviews zijn er in alle soorten en maten. Het medium bepaalt ongeveer de stijl. Is het voor radio, tv, krant, vakblad, website? Moet je veel feiten boven tafel krijgen of gaat het je om iemands ervaringen?

Horen

Val niet meteen met de deur in huis! Niet meteen met je neus in je blocnote maar accepteer de aangeboden koffie / thee. Zeg iets over die leuke foto van het gezin en wat jammer dat het nog maar niet wil zomeren: kortom, sfeertje bouwen. Kijk om je heen: zie je aanwijzingen (foto's, diploma's, prijsbepers, een koivijver...) die je kunt gebruiken? Aan alles zit een verhaal vast. Gebruik koetjes en kalfjes om een beeld van iemand te krijgen.

© Horen, zien en schrijven | Connie Franssen | 0681 617465

Je zult merken dat er tijdens het gesprek soms veel ruis ontstaat of dat iemand zijpaden gaat bewandelen. Aarzel niet de ander weer mee terug te nemen naar wat je wilt horen. Mensen vinden dat niet erg, sterker nog: het maakt een professionele indruk als je hoofd

en bijzaken van elkaar weet te onderscheiden. Het is ook handig om regelmatig even samen te vatten wat iemand vertelt, niet in de laatste plaats voor jezelf.

Een interview is een goed gesprek voor twee, maar stel altijd de ander centraal. Jij bent er vooral om te luisteren. En het op te tekenen. Het is erg handig als je het gesprek opneemt. Je kunt dan tijdens je gesprek geconcentreerder luisteren en vragen en hoeft niet bang te zijn dat je iets mist. Veel MP3 spelers en telefoons hebben een opnamefunctie die heel geschikt is. Schrijf wel een beetje mee tijdens het interview. Door mee te schrijven ontstaan er stiltes die iemand de ruimte geven even na te denken. Ga tijdens stiltes dus niet iemand diep in de ogen zitten kijken...maar schrijf.

Door actief te luisteren stimuleer je iemand om zijn verhaal te vertellen zoals hij het zelf werkelijk ziet of beleeft. Goed luisteren kan ook stimuleren om de emotionele betekenis van een verhaal voren te brengen. Luisteren is een kunst.

► **Oefening luisteren:**

Groepjes van twee. De een vertelt de ander de reden waarom hij/zij naar Almere kwam, hoe hij/zij woont en werkt. De ander luistert, merk hoe snel je gedachten afdwalen, hoe snel je geneigd bent te oordelen en hoe snel je zelf zit te denken aan de volgende vraag... Ieder 10 minuten.

Zien

Kijk goed naar de ander. Zit de ander er ontspannen bij? En jijzelf? Ook non-verbaal wordt er veel gezegd. De geïnterviewde moet merken dat je geïnteresseerd bent in het verhaal. Knikken of hummen dus! Als je merkt dat iemand overvallen wordt door een lastige of pijnlijke herinnering, vraag dan gewoon of hij/zij het liever over iets anders heeft...

Soms voel je op je klompen aan dat er nog meer uit te halen is. Herhaal dan wat net gezegd is en laat een stilte vallen, de wenkbrauwen vragend opgetrokken. De meeste mensen beginnen dan zonder nadenken hun verhaal aan te vullen.

Stel open vragen.

Jij: *Er was zeker alleen nog maar zand toen u in 1976 in Almere kwam wonen?*

De ander: *Ja.*

Kijk, dat schiet dus niet op.

Jij: *Hoe zag het er uit toen u hier in 1976 kwam wonen, kunt u dat beschrijven?*

De ander: *Meid, het was een puinhoop...overal zand. De verhuiswagen liep erin vast!*

Zelfs 's nachts voelde ik het zand nog tussen mijn tanden knarsen...etc. etc.

Kijk, dat wordt een leuk verhaal...

© Horen, zien en schrijven | Connie Franssen | 0681 617465

Aftersales...

- Na ongeveer een uurtje praten, heb je voldoende verhalenstof. Of niet. Maak in dat geval een nieuwe afspraak.
- Spreek af dat de ander het nog te lezen krijgt en hou je daar aan.
- Maak afspraken over foto's. Neem je foto's mee om te scannen? Wanneer breng je ze dan terug?
- Laat je kaartje achter zodat iemand je bereiken kan.
- Als je zelf een digitale camera hebt, neem die dan mee. Je kunt dan een foto maken van de geïnterviewde, de serie prijsbekers, de koivijver...

Schrijven

Leuk gesprek, mooi verhaal. Nu nog effe op papier. Ai.

Hoe ga je het doen? Laat je de ander als het ware vertellen? Of maak je er zelf een mooi beschrijvend verhaal van. En dan moet het ook nog in maximaal 300 woorden... Wat als die ander het niets vindt? Kortom: schrijven maakt kwetsbaar. De manier waarop je schrijft zegt iets over de ander. Maar zegt nog meer over jezelf.

Tips

Probeer **beeldend** te schrijven. Beschrijven helpt dan enorm. Het beschrijven van een situatie, straatje, voetbalwedstrijd of ruzie. Probeer je stukje te *schilderen*.

Metaforen kunnen sterk werken, maar je kunt er ook erg naast zitten. Wat vind je van deze, die ik ooit las in De Volkskrant:

De commissie Dutroux werkte als een schaamlap voor het kanaliseren van de gevoelens van onvrede...

De grote leegloop. Werkt voor mij uitstekend maar misschien niet voor jou. Achter de PC en schrijven maar. Lekker leeglopen, niet nadenken, geen kop of staart alleen maar op papier zetten. En dan iets anders gaan doen. Volgende dag, of na een uur, ga je verder. Je zult merken dat je dan de grote lijnen eruit kunt halen. Dan ga je knippen, schaven, plakken, inzoomen, SCHRAPPEN!!!

De Zeeuws meisje regel: geen woord teveel hoor!

Laat de tekst liggen als je er niet uit komt. Ga iets anders doen. Ga niet ploeteren, dat wordt zichtbaar in je verhaal. Pak het weer op als je zin hebt en lees het kritisch door voor je verder gaat.

Lees hardop voor wat je geschreven hebt. Door hardop te lezen, ontdek je de zwakke plekken.

Grammaticaal

Altijd verboden!

- **Ten aanzien van, met betrekking tot, in verband met...**
Niet: In verband met overvloedige regenval werd de demonstratie tot nader order afgelast.
Wel: Het goot, daarom werd de demonstratie afgelast.
Niet: Ten aanzien van het subsidiebeleid van wethouder Huis, heeft Het Geheugen van Almere haar vraagtekens.
Wel: Het Geheugen van Almere had op ietsje meer subsidie gerekend.
Niet: Met betrekking tot het aantal cursisten, wil het Geheugen van Almere het aantal beperken tot 15.
Wel: het Geheugen van Almere wil maximaal 15 cursisten mee laten doen.
- **Gebeuren, een stuk, plaatje, factoren...**
Wel: Mijnheer Jansen vindt de site van Het Geheugen van Almere erg leuk.
Niet: Mijnheer Jansen vindt het sitegebeuren van het Geheugen redelijk interessant.

© Horen, zien en schrijven | Connie Franssen | 0681 617465

► **Oefening schrijven:** *Maak de voorbeelden af en doe hetzelfde met: min of meer, in principe, tot op zekere hoogte. 10 minuten.*

Niet: De heer Bloemsma uit de Anjerstraat is van mening dat gemeente de perkjes min of meer iedere twee weken zou moeten schoffelen

Wel:

Niet: In principe houdt mevrouw De Groot wel van een biertje

Wel:

Niet: Tot op zekere hoogte is de verhalenverzamelaar tevreden over de cursussen.

Wel:

Bestudeer de volgende stijve hark zinnen en reanimeer ze:

Het Centraal Planbureau verwacht dat het arbeidsaanbod in verband met demografische factoren minder snel toeneemt.

Beter:

De wielrenner zei dat de positieve uitkomst van de dopingtest het gevolg was van het eten van besmet vlees.

Beter:

In verband met het consumeren van een te ruime hoeveelheid alcohol, ontstonden er bij de automobilist motorische storingen die ertoe hebben geleid dat hij in de veronderstelling verkeerde een amfibievoertuig te besturen.

Antwoorden oefeningen

Beter:

Het Centraal Planbureau verwacht dat er minder banen komen vanwege de terugloop van het aantal werkzoekenden.

De wielrenner zei dat de dopingtest positief was uitgevallen doordat hij besmet vlees had gegeten.

De schaakbonden voeren een nieuw reglement in want de verenigingen zijn het niet eens over het speltempo.

Doordat de automobilist stomdronken was, reed hij in een sloot.

Beeldend Proces – opdracht leerlingen CSV voor Bewaar wat?! Kunstzinnig

Beeldend proces

© Roel Verheijen, CSV

Voordat je een werkstuk (2D of 3D) gaat maken, maak je een plan.

Met een plan zorg je ervoor dat je aan het werk kunt blijven en dat de kans van slagen groter wordt.

Wat is de opdracht?

Wat ga je maken?

Brainstormen

Mindmap maken

Schetsen

Materiaalonderzoek

Experimenteren / uitproberen van materialen en technieken

Maken / uitvoeren

(Meten, Aftekenen, Bewerken, Afwerken)

Evaluëren (wat ging goed, wat kon beter?)

Presenteren

Beoordelen

Tentoonstellen